

Курепін Вячеслав Миколайович

старший викладач

кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний

аграрний університет

e-mail: kurinc@ukr.net

Горбунова Каріне Маркарівна

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри методики професійного навчання

Миколаївський національний

аграрний університет

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено питання виховання культури безпеки у студентів закладів вищої освіти в сучасних умовах розвитку країни. Представлено аналіз проблеми культури безпеки життєдіяльності у контексті формування здорового способу життя. Проаналізовано культуру безпеки як компонент культури особистості. Виділені складові культури безпеки життєдіяльності як основи формування здорового способу життя. Розглянуто основні варіанти включення культури безпеки в зміст вищої освіти. Окреслено найбільш важливі специфічні особливості виховання культури безпеки студентів.

Ключові слова: культура безпеки, ризик, безпека життєдіяльності, відповідальність, здоровий спосіб життя, небезпечні фактори життєдіяльності, цінність здоров'я.

Постановка проблеми. У сучасному динамічному світі людина, реалізуючи свої інтереси і можливості, нерідко наражається на ризики, загрози та небезпеки різноманітного характеру. Немало їх продукує і провокує вона сама. Питання культури безпеки життєдіяльності та здоров'я людини розглядається як пріоритетне у контексті забезпечення сталого розвитку нашої держави та суспільства в цілому. Тому вміння бачити всі аспекти життєдіяльності в сучасному суспільстві, запобігати агресивному впливу факторів зовнішнього середовища, деструктивним наслідкам своєї поведінки в соціальному середовищі - важлива умова благополуччя і безпеки соціуму.

Однак за сучасних умов виживання людини можливе лише за умови сформованості у неї культури безпеки життєдіяльності. Ці питання становлять предметну і концептуальну основу при організації відповідного освітнього процесу, що забезпечує цілеспрямовану підготовку студентів до профілактики і подолання впливу шкідливих і небезпечних факторів життєдіяльності у процесі спеціально організованого творчого міжособистісного спілкування.

Розкриття сутності загальних засад безпеки життєдіяльності, джерел, факторів, особливостей небезпек, ризиків, загроз у сучасному соціальному середовищі людини, способів протидії їм на індивідуальному і суспільному рівнях повинні бути обов'язковими.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Сучасність характеризується соціально-економічною і екологічною кризами в суспільстві, що спричинило катастрофічне зниження рівня життя людей. В останні роки в Україні спостерігається стійка тенденція до погіршення стану здоров'я населення, із кожним роком зростає кількість чинників, що негативно впливають на людину. Це призводить до збільшення чисельності осіб, особливо молодих, із функціональними захворюваннями і спадковими патологіями.

Така ситуація потребує невідкладного оздоровлення молоді, підвищення культури особистості з урахуванням значущості поведінкового компонента у формуванні здоров'я, що відповідає стратегічній програмі Всесвітньої організації охорони здоров'я». Тому особливо актуалізується вивчення дисциплін, пов'язаних із питаннями безпечного існування.

Прагнення створити систему освіти, здатну адекватно вирішувати завдання, що стоять перед суспільством, є одним з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. Компонентом такої системи має стати освіта в галузі безпеки життєдіяльності людини і суспільства. Проблеми виховання культури безпеки життєдіяльності знаходять своє відображення у роботах провідних вчених, зокрема В.В. Бегуна, В.М. Заплатинського, О.В. Кобилянського, В.О. Михайлюка, І.М. Науменка, Л. А. Сидорчук, Б.Д. Халмурадова та інших.

Аналіз проблеми показує, що культура безпеки, як базовий принцип безпеки формується на пріоритетних сферах діяльності людини. Зазначається, що формування культури здоров'я студентів повинно починатись з першого курсу і забезпечуватись педагогічними умовами, взаємодією викладачів і студентів і має своє коло невирішених проблем.

Формулювання мети статті. Полягає в обґрунтуванні необхідності формування культури безпеки професійної діяльності майбутніх випускників закладів вищої освіти як підґрунтя запобігання небезпек на основі ціннісного ставлення студентів до пріоритету безпеки людського життя.

Виклад основного матеріалу. Сутність культури безпеки життєдіяльності полягає в сукупності різноманітних матеріальних і духовних моделей життєдіяльності, що становлять основу безпечного розвитку особистості, суспільства, людства в цілому за умов усіх форм людської діяльності. Вона втілюється в змісті, засобах і результатах праці, спрямованих на перетворення оточуючого світу і розвиток сфери безпечних взаємовідносин між людьми.

Особливість феномену культури безпеки життєдіяльності полягає в наступному:

- по-перше, "культура безпеки життєдіяльності" є не тільки компонентом загальнолюдської культури, але й компонентом будь-якої професійної культури, навіть такою, що на перший погляд здається абсолютно безпечною, що пояснюється аксіомою про потенційну небезпеку будь-якої діяльності;

- по-друге, "культура безпеки життєдіяльності" виступає і як самостійне утворення, як особливий вид професійної культури (працівники підприємств, які залучаються до виконання робіт з підвищеною небезпекою або там, де є потреба в професійному доборі, вимог відповідних нормативно-правових актів з безпеки життєдіяльності та інші) [1, с. 37].

Процес формування культури безпеки складний і передбачає розвиток знань про безпеку і формування компетентності безпечної поведінки в стандартних і нестандартних ситуаціях, охоплює мотиваційну сферу життєдіяльності. У змісті навчання безпеці життєдіяльності зазвичай знаходять відображення як специфіка предметної галузі, так і особливості вмінь і навичок, що формуються у студентів під час навчання.

У змісті вищої освіти культура безпеки життєдіяльності представлена практично у всіх навчальних дисциплінах, насамперед у курсах «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Цивільний захист», а також у природничих та спеціальних дисциплінах. У педагогічній практиці реалізуються два основних варіанти включення питань культури безпеки життєдіяльності в зміст навчальних дисциплін: у вигляді спеціального навчального предмета й у формі інтегрованого навчання основам безпеки (розосереджене навчання основам безпеки у викладанні різних навчальних дисциплін). Таким чином, існує два основних варіанти входження культури безпеки в зміст освіти: інтегроване навчання основам безпеки життєдіяльності та вивчення спеціальної дисципліни.

Інтегроване навчання основам безпеки і навчання в рамках спеціальної дисципліни має певні особливості. У ході інтегрованого, на основі міжпредметних зв'язків, навчання формуються знання з проблем безпеки, ризику, виживання поступово й дозовано.

Таке навчання розосереджене в часі і здійснюється різними викладачами, у ході вивчення основ наукових знань, лабораторного та виробничого навчання, тощо. Інтегроване вивчення проблем безпеки є природною складовою при оволодінні конкретними способами діяльності, конкретними соціальними функціями, при вивченні конкретних теорій, одним з аспектів осмислення і застосування яких є проблема безпеки людини і суспільства [2, с. 58-59].

Життя - це одна з форм існування матерії, що характеризується здатністю до розмноження, розвитку, активної регуляції своїх функцій, можливістю пристосовуватись до середовища та наявністю обміну речовин і реакції на подразнення. Життя є вищою формою існування матерії порівняно з іншими (фізичною, хімічною, енергетичною тощо). Невід'ємною властивістю усього живого вважають активність [1, с. 73].

Діяльність є людською формою активності, необхідною умовою існування суспільства, зміст якої полягає у зміні та перетворенні людиною навколишнього середовища. Люди трансформують його для задоволення власних потреб, активно взаємодіють з ним, завдяки чому і досягають поставленої мети. Як елемент природи і ланка в глобальній екологічній системі, людина відчуває вплив законів природного світу. Водночас через діяльність, яка поєднує її біологічну, соціальну та духовну сутності, вона сама впливає на природу[3, с. 183].

До основних принципів забезпечення життєдіяльності належать:

а) безперервне забезпечення фізіологічних процесів організму людини, для якого потрібні: повітря, вода, продукти харчування, світло, тепло, одяг, взуття тощо;

б) взаємодія і взаємозалежність із навколишнім середовищем. Життєдіяльність забезпечується навколишнім середовищем, тобто параметрами споживання, енергоресурсами, корисними копалинами тощо, одночасно впливаючи на середовище буття: змінює параметри споживання, рослинний і тваринний світ, виснажує енергоресурси, забруднює навколишнє середовище;

в) раціональна організація праці за ціллю, часом, місцем і нормами, що передбачає управління, розроблення принципів організації, мети, завдань, засобів праці;

г) матеріальне заохочення під час організації життєдіяльності, що безпосередньо пов'язано з продуктивністю праці, яка визначається людським фактором (способом матеріального заохочення); працездатністю виробничого персоналу; ступенем підготовленості до праці (професійним, фізіологічним, психологічним);

д) захист здоров'я та умов життєдіяльності;

е) ліквідація негативних наслідків життєдіяльності. Життєдіяльність людини супроводжується надзвичайними техногенними, екологічними, промисловими та

стихійними ситуаціями, тому кожна держава повинна мати професійні структури для ліквідації їх наслідків [3, с. 186].

Небезпека для життя людини може виникнути як за надзвичайних ситуацій, так і за звичних умов. Тому гарантування безпеки життєдіяльності потребує забезпечення у нормальних і надзвичайних умовах:

- охорона здоров'я, прав людини та громадського порядку, умови праці і захист навколишнього природного середовища;
- захист населення в надзвичайних ситуаціях, запобігання та профілактика надзвичайних ситуацій.

Трапляється визначення безпеки як «такого стану будь-якого об'єкта, за якого йому не загрожує небезпека», але воно лише вказує на відсутність джерела небезпеки.

У сучасних умовах конкурентоспроможність сучасного фахівця багато в чому залежить від його здоров'я. Ця складова є важливою частиною нових технологій навчання та ставить відповідні вимоги до таких технологій. Екологічна ситуація, низький рівень культури харчування, медичних і валеологічних знань, культури безпечної життєдіяльності, фізичної активності сприяють низькому рівню здоров'я. Тому вагомого значення набувають здоров'язберігаючі технології, елементи яких повинні знаходити все більше місця у освітньому процесі підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Важливість цієї проблеми обумовлено статистичними даними погіршення стану здоров'я молоді нашої держави [4, с. 6-7].

Поняття «технологія збереження здоров'я» об'єднує в собі всі напрями діяльності щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я молоді. Під здоров'язберігаючими технологіями вчені пропонують розуміти:

- сприятливі умови навчання чи праці (мінімізація стресових ситуацій, адекватність вимог і методик навчання);
- оптимальну організацію трудового процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм);
- повноцінний та раціонально організований руховий режим та режим відпочинку.

Знання, які отримав випускник про здоров'язберігаючі технології дозволяють йому сформувати соціальну зрілість, забезпечити можливість реалізувати свій інтелектуальний та фізичний потенціал, зберегти і підтримати здоров'я.

Проведений аналіз сутності поняття "культура безпеки життєдіяльності" дозволив нам дійти до висновку, що оцінювати рівень культури безпеки життєдіяльності треба не лише за результатами практичної діяльності, але й за відношенням людини, суспільства до питань забезпечення безпеки, оскільки культура безпеки життєдіяльності зберігає та примножує в собі величезний багатовіковий досвід народу. Можна сказати, що культура безпеки життєдіяльності – цілісне, багаторівневе і багатокомпонентне утворення, що визначає сучасний розвиток особистості та проявляється в умінні діяти в умовах різних за характером надзвичайних ситуацій, формах і моделях безпечної поведінки людей, що передаються з покоління в покоління, а також як деяка сукупність прийомів і способів залучення нових поколінь до безпечної життєдіяльності.

Ядро культури безпеки як компонента культури в її особистісному втіленні складають загальнолюдські цілі і цінності: життя, здоров'я, безпека, добробут, ризик, особиста незалежність, воля, законність, благо, справедливість, взаємодопомога, порятунк тощо. Незалежно від форми реалізації того чи іншого компонента культури безпеки загальним для них є їхня функція – запобігання і подолання шкідливих і небезпечних факторів життєдіяльності людини і суспільства та формування предметних дій майбутньої діяльності [5, с. 94].

Оскільки загрози можуть виникати не лише внаслідок антропогенних впливів, а й з об'єктивних, не залежних від людини причин, безпека життєдіяльності передбачає уникнення небезпек і активне запобігання їм. Обов'язковою умовою гармонійного розвитку людства і кожної особистості зокрема є безпека життєдіяльності у всіх сферах соціуму - в побуті, на виробництві, під час подорожей тощо.

Проблеми безпеки життя особистості чи групи людей потрібно вивчати у зв'язку з екологічними, економічними, технологічними, соціальними, організаційними та іншими компонентами системи, до якої вони належать. Кожен із цих елементів впливає на інший, і всі перебувають у складній взаємозалежності. Вони позначаються на рівні життя, здоров'ї, добробуту, соціальних відносинах, від яких залежить стан духовної та матеріальної культури, характер і темпи їх розвитку.

Методи навчання, які викладач застосовує для формування культури безпеки студентів повинні забезпечувати активну пізнавальну діяльність протягом усього процесу вивчення предметів. У зв'язку з цим належне місце у системі роботи викладача повинні мати проблемно-пошукові методи.

Також можуть бути використані, наприклад, такі дослідницькі завдання, як передбачення результатів та наслідків впливу на людину та довкілля небезпечних та шкідливих факторів; планування дослідження; осмислення певних конкретних ситуацій; пояснення нестандартної ситуації та можливих шляхів виходу з неї; вибір відповідних надійних засобів захисту; передбачення можливих наслідків своєї діяльності та діяльності інших людей тощо.

Вибір методів навчання повинен насамперед забезпечувати обґрунтоване підведення студентів до свідомого засвоєння правил та норм безпечної поведінки. Це може відбуватися як у процесі пояснення навчального матеріалу, так і в процесі його опанування самостійно. З прийомів пояснення матеріалу найбільш оптимальними для цієї мети є ті, що ґрунтуються на логічних умовиводах індукції й дедукції. Індуктивний метод пояснення зумовлюється таким підходом до викладання питань безпеки життєдіяльності, в якому реалізується перехід від конкретних фактів до загальних положень, від простого до складного. Дедуктивному поясненню характерний перехід від загальних положень (ідей) до конкретних випадків [6, с. 95- 96].

Враховуючи те, що матеріал з безпеки життєдіяльності на заняттях не є основним, а тільки пов'язаний з ним логічно, вибір методів навчання, на нашу думку, повинен оптимально поєднувати дедуктивний та індуктивний методи, що у великій мірі залежить від змісту матеріалу, матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу, передбаченої мети навчальної діяльності викладача, а тому визначається рівнем його фахової підготовки.

Метою освіти дисциплін безпеки, які викладаються в закладах вищої освіти є підготовка людини до активної участі в забезпеченні тривалого повноцінного життя в суспільстві, яке динамічно змінюється. Відповідно до основних завдань такої освіти належать:

- формування культури людини у сфері безпеки, тобто відповідних моральних цінностей, поглядів, поведінки тощо;
- забезпечення певного рівня індивідуальної захищеності людини шляхом формування і розвитку тих її рис, які сприяють розвитку безпеки, а також необхідних знань та умінь;
- інтенсифікація методичної, наукової та інших форм освітньої роботи з напрямку безпеки життєдіяльності як у закладах вищої освіти, так і за їх межами;
- сприяння підвищенню ефективності роботи державної системи з безпеки населення шляхом навчання і підготовки людей до їх адекватної взаємодії, вироблення активної позиції щодо вдосконалення державної системи, у т. ч. у законодавчій сфері;

- вдосконалення управління освітою всіх верств населення за напрямом безпеки життєдіяльності.

Таким чином, під час планування виховання культури безпеки добір методів навчання має бути зорієнтованим на формування відповідальності особистості за свої дії, враховуючи особливості підходів, методів, прийомів, засобів навчання кожної такої дисципліни та передбачити інтегроване формування культури безпеки.

У понятті відповідальності, як якості особистості Л.М. Фрідман виділяє наступні компоненти:

- чітке знання особистістю своїх конкретних обов'язків, які важливі для неї і для суспільства;

- прийняття цих обов'язків, позитивне переживання особистістю ставлення до них, намагання їх виконати;

- реалізація прийнятих обов'язків в конкретних діях і вчинках, здатність особистості контролювати свої дії, свою поведінку, встановлювати відхилення програми, що реалізується від заданої і вносити відповідні корективи у план діяльності.

Дуже важливо, щоб викладач не тільки сам постійно здійснював самоконтроль своїх дій під час освітнього процесу, а й навчав цьому студентів. Це особливо стосується занять з використанням потенційно небезпечного обладнання, матеріалів тощо. У такій ситуації викладач та студенти не мають права на помилку, бо вона може коштувати їм здоров'я чи, навіть, життя, нанести значні матеріальні збитки тощо.

Добір методів навчання питанням безпеки життєдіяльності повинен забезпечувати високий рівень самостійності студентів. У зв'язку з цим, поряд з методами організації навчальної діяльності під керівництвом викладача, застосовуються методи самостійної роботи студентів. Це можуть бути: робота з книгою та додатковою інформацією, засобами Internet; підготовка рефератів і повідомлень; виконання індивідуальних контрольних завдань; домашні досліді і спостереження; складання і розв'язування задач на основі фактичного матеріалу; виконання завдань дослідницького характеру тощо.

Важливою вимогою до методів навчання є те, що вони повинні сприяти розвитку мотивації безпечної діяльності студентів [7, с. 68- 69].

Формування у студентів компетенцій безпечного використання навчального обладнання та досліджуваних об'єктів є одним з головних завдань у вихованні культури безпеки під час освітнього процесу. Безумовно, діяльність викладача при підготовці та проведенні лабораторних занять залишається значущою, бо тут він повинен творчо планувати систему формування у студентів компетенцій безпечного використання навчального обладнання. При цьому він, знаючи рівень розвитку студентів, їх інтелект і творчі здібності може передбачити й попередити усі небажані небезпечні ситуації та виробити певний оптимальний алгоритм дій у разі їх виникнення, уміло скоординувати свою діяльність та діяльність колективу [8, с. 101].

Прогнозування варіантів поведінки людини у нестандартних ситуаціях, аналіз дій у надзвичайних виробничих ситуаціях, потрібні розрахунки та логічні умовиводи, відповідні висновки дозволяють в майбутньому правильно виробити вміння поводитися в конкретних ситуаціях при яких потрібні знання з забезпечення охорони здоров'я та уникнення несприятливих умов щодо загрози життя.

Будь-яка діяльність потенційно небезпечна. Найсуворіші заходи і закони не можуть знизити втрати суспільства і держави, якщо не будуть створені умови для розвитку культури безпеки поведінки, заохочення і формування безпеки особистості.

Виховання культури безпеки включає наступні аспекти:

- формування предметних умінь та навичок (видів діяльності, які здійснюються не тільки в безпечних умовах, але і в умовах ризику),

- спеціальну теоретичну підготовку до безпечної життєдіяльності (осмислення загальних проблем ризику, безпеки, небезпеки тощо),
- психологічну підготовку до безпечної життєдіяльності (формування сміливості, рішучості, готовності до розумного ризику тощо),
- розвиток якостей особистості, необхідних для безпечної життєдіяльності (проникливості, далекоглядності, гуманності, оптимістичності і т.д. як основи безпеки людини і суспільства).

Під культурою безпеки життєдіяльності в соціумі розуміється такий стан розвитку особистості, який характеризується усвідомленим ставленням до питань особистої безпеки та безпеки оточуючих, практичною діяльністю щодо зниження соціальних ризиків, розвиненістю психологічних та духовно-моральних якостей, володіння нормами безпечної і продуктивної поведінки в соціумі, ведення здорового способу життя, розвиненість умінь користуватися інформацією.

В якості компонентів культури безпеки життєдіяльності виділяються наступні:

1. Ціннісно-мотиваційний - усвідомлення життя як головної цінності; здійснення безпечної життєдіяльності, збереження біосфери як фундаменту життя; раціональне споживання ресурсів; забезпечення особистої безпеки, безпеки оточуючих як умови збереження власного життя; відсутність схильності до ризику; прагнення до життєвого успіху і досконалості; потреба в особистій незалежності і свободі; прагнення до мінімізації ризиків і можливих небезпечних і надзвичайних ситуацій; готовність до індивідуальної, групової та колективної діяльності у нестандартних небезпечних, складних, важких, екстремальних ситуаціях; прагнення передбачити і попереджати шкідливі та небезпечні фактори, подолання з найменшими втратами (якщо попередити не вдалося), зменшення негативних наслідків шкідливих і небезпечних факторів; оволодіння системою знань про безпеку, удосконалення практичного досвіду для безпечної життєдіяльності, самостійного застосування правил і норм безпеки.

2. Когнітивний (знання) - небезпечні ситуації, які можуть виникнути у різній сфері життєдіяльності людини, їх можливі наслідки; явища природного характеру та небезпечні ситуації, які можуть виникнути на природі, правила безпеки при активному відпочинку в природних умовах; небезпечні ситуації техногенного характеру та їх можливі наслідки; соціальні небезпечні ситуації та їх можливі наслідки; небезпечні ситуації, пов'язані з використанням транспорту; правила безпечної поведінки при виникненні різних небезпечних ситуацій; організація захисту населення від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру в Україні; основні положення нормативно-правових актів в області забезпечення безпеки в країні; основи самооборони і можливості використання світоглядних, моральних, психологічних, правових, фізичних, комунікативних, інтелектуальних, інформаційних, економічних та інших засобів забезпечення безпечної життєдіяльності.

3. Діяльнісний (уміння і навички) – здатність передбачити можливі небезпечні ситуації, проектувати їх небезпечні наслідки; проектувати свою поведінку та приймати рішення щодо дій у разі виникнення небезпечних ситуацій, допомагати іншим людям в небезпечних ситуаціях; користуватися засобами колективного та індивідуального захисту, використовувати різні засоби забезпечення безпечної життєдіяльності; поповнювати знання про небезпеки і безпеки; передбачати і попереджати вплив шкідливих і небезпечних факторів, зменшувати їх негативні наслідки; вчитися на досвіді інших у забезпеченні безпеки і передавати досвід безпечної поведінки.

4. Рефлексивний - усвідомлення правил і норм, які є засобами предметної діяльності, неправильне застосування яких призводить до низької ефективності (або навіть повного провалу) діяльності без виникнення небезпечних ситуацій, шкідливих для людини і суспільства наслідків; усвідомлення правил і норм, які є засобами предметної діяльності, неправильне застосування яких при виникненні небезпечних

ситуацій призводить до збитків у вигляді упущеної вигоди, економічних втрат, загрожують суспільству втратами у формі травм, хвороб, нанесенням моральної та іншої шкоди; усвідомлення правил і норм, які є засобами предметної діяльності, неправильне застосування яких загрожує людині виникненням небезпечних та екстремальних ситуацій, загибеллю; здатність аналізувати небезпечні ситуації, свої дії в них, формування звичок, здібностей, переконань, необхідних для профілактики і подолання багатьох небезпечних ситуацій, готовність до розумного ризику, колективних дій в разі небезпеки; здатність до адекватного покрокового і прогностичного самоконтролю при профілактиці і подоланні шкідливих і небезпечних факторів, а також шляхів виходу з небезпечної ситуації.

5. Креативний: здатність представляти в уяві можливі небезпечні ситуації, пропонувати варіанти вирішення виходу з них; здатність проектувати можливі небезпечні ситуації і мінімізувати ризики потрапляння; здатність пропонувати нестандартні варіанти дій в небезпечній ситуації [9, с. 11-13].

Процес виховання культури безпеки студентів має деякі особливості:

а) він є логічним продовженням процесу формування культури безпеки у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, оскільки елементарні знання про безпеку та моделі поведінки в разі їх загрози студенти вже мають;

б) він будується на елементах тих знань, яких набувають студенти під час вивчення інших дисциплін і потребує постійного широкого застосування, тобто базується на міжпредметних зв'язках, але виокремлюється як специфічне інтегроване і системне утворення знань;

в) він відбувається на теоретичних та практичних заняттях (дуальна освіта), під час самостійної роботи студентів, конференціях, олімпіадах тощо;

г) специфіка сприйняття навчальної інформації про дії небезпечних та шкідливих чинників життєвого середовища зумовлена відсутністю у студентів достатнього життєвого досвіду, а відтак потребує максимального унаочнення теоретичного матеріалу та практичного відпрацювання правил поведінки.

Урахування всіх вимог до організації процесу формування у студентів культури безпеки життєдіяльності дає змогу викладачу спланувати його, пов'язавши з конкретним матеріалом відповідної науки. Результатом такого навчання є відтворення в діяльності студентів культури безпеки, розвиток їх творчих сил і здібностей до профілактики ризиків, освоєння знань, умінь і навичок, звичаїв, норм, цінностей, вдосконалення світоглядної, інтелектуальної, етичної та психологічної готовності до безпечної життєдіяльності, формування особистості, що готова діяти в непередбачуваних (у тому числі небезпечних та екстремальних) умовах, що прагне до постійного самовдосконалення та реалізації нових можливостей.

Сформованість компонентів культури безпеки життєдіяльності у майбутніх спеціалістів, на нашу думку, знижує ризики, які виникають на перших порах професійної діяльності, дозволяють більш безболісно адаптуватися до нових умов життєдіяльності.

Висновки. Формування культури безпеки життєдіяльності – одна з основних складових системи здорового способу життя людини та моделі професійної компетентності. Культуру безпеки життєдіяльності і формування здорового способу життя необхідно розглядати в одному неподільному контексті. Важливо, щоб забезпечення безпеки життєдіяльності стало пріоритетною метою і внутрішньою потребою, як кожної людини окремо, так і суспільства, цивілізації в цілому.

Під час планування виховання культури безпеки добір методів навчання має бути зорієнтованим на формування відповідальності особистості за свої дії, враховуючи особливості підходів, методів, прийомів, засобів навчання кожної такої дисципліни та передбачати інтегроване формування культури безпеки.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів означеної проблеми. Перспективи подальших розвідок у даному напрямку ми вбачаємо у розширенні проблематики дослідження через аналіз процесу формування культури безпеки життєдіяльності у освітньому процесі закладів вищої освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Бегун В. В. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки) : навч. посібник / В. В. Бегун, І. М. Науменко. – К., 2004. – 328 с.
2. Горбунова К. М. Комплексне застосування методів навчання / К. М. Горбунова, Н. М. Сіренко // Методика навчання з технічних дисциплін : матеріали Всеукраїнської студентської науково-методичної конференції, м. Харків. – 2006. – С. 56-64.
3. Петров І. В. Особливості захисту населення від небезпечних хімічних речовин промислового походження / І. В. Петров // Культура безпеки – запорука сталого розвитку суспільства : матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції, Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова, м. Миколаїв, 2013. – Миколаїв, 2013. – С. 182-187.
4. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України / Т. Є. Бойченко // Основи здоров'я і фізична культура. – 2008. – № 11-12. – С. 6-7.
5. Ізотов В. І. Формування у студентів культури професійної безпеки / В. І. Ізотов, І. В. Петров // Культура безпеки в освіті для сталого розвитку : матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару (стан та перспективи), Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова, м. Миколаїв, 2016. – Миколаїв, 2016. – С. 94.
6. Літвінчук С. Б. Моделювання змісту і оновлення цілей навчання технічним дисциплінам у вищій школі / С. Б. Літвінчук // Психологія і педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання теорії і практики : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 грудня 2017 р., м. Одеса, громадська організація «Південна фундація педагогіки», 2017. – Одеса, 2017. – С. 95-98.
7. Горбунова К. М. Сучасні технічні засоби навчання в процесі викладання загально-технічних дисциплін / К. М. Горбунова, О. В. Рябоконт // Збірник тез доповідей Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу. – Миколаїв, 2009. – С. 67-72.
8. Веліховська А. Організація дослідницької діяльності учнів при викладанні природничо-математичних дисциплін в середовищі Вікі / Алла Веліховська // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. – Випуск 1.38: Педагогічна освіта як умова сталого розвитку суспільства: технологічний аспект. – Т. 1. – С. 97-102. – (Педагогічні науки).
9. Яблунівська К. О. Педагогічна підготовка інженерів-педагогів в аграрній галузі / К. О. Яблунівська // Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти : матеріали міжнар. наук.-практ. конфер., м. Глухів, 22-23 травня 2018р. – Глухів : Глухівський НППУ ім. О. Довженка, 2018. – С. 152-154.

Горбунова Каринэ Маркаровна

кандидат педагогических наук, доцент
кафедры методики профессионального
обучения

Николаевский национальный аграрный
университет

Курепин Вячеслав Николаевич

старший преподаватель
кафедры методики профессионального
обучения

Николаевский национальный аграрный
университет

e-mail: kypinc@ukr.net

ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье освещены вопросы воспитания культуры безопасности студентами высших учебных заведений в современных условиях развития страны. Представлен анализ проблемы культуры безопасности жизнедеятельности в контексте формирования здорового образа жизни. Проанализировано культуру безопасности, как компонент культуры личности. Выделены составляющие культуры безопасности жизнедеятельности, как основа формирования здорового образа жизни. Определены наиболее важные специфические особенности воспитания культуры безопасности студентов.

Ключевые слова: культура безопасности, риск, безопасность жизнедеятельности, ответственность, здоровый образ жизни, опасные факторы жизнедеятельности, ценность здоровья.

Gorbunova Karine Markarivna

Candidate of pedagogical sciences,
Associate Professor of the
methodology of professorial study
department in

Mykolayiv State Agrarian University

Kurepin Vyacheslav Mykolajovych

Senior Lecturer of the
methodology of professorial study
department in

Mykolayiv State Agrarian University

e-mail: kypinc@ukr.net

EDUCATION OF THE CULTURE OF SAFETY OF LIFE OF FUTURE FACILITIES IN HIGHER EDUCATION STAFF

The article deals with the issue of raising the security culture among the students of higher education institutions in the current conditions of development of the country. The analysis of the

problem of life safety culture in the context of the formation of a healthy lifestyle is presented. The culture of safety as a component of the culture of the personality is analyzed. The components of the life safety culture as a basis for the formation of a healthy lifestyle are highlighted. The most important specific features of the education culture of students' security are determined.

Introduction. The priority task of the declared strategy of guaranteeing human, social and state security in Ukraine is to ensure and to extent as much as possible the survival and health of the population. And in nowadays conditions in our country, all participants in the educational process should be especially vigilant and socially responsible and adhere to generally accepted safety rules, because life and health of everyone depends on it.

Purpose. Is a justification of the necessity of forming a safety culture of future graduates of institutions of higher education as a basis for the prevention of hazards on the basis of student's value attitude to the priority of the safety of human life.

Methods. Analysis of scientific and methodological study of the disciplines in the course " Life Safety " and disciplines of professional training of institutions of higher education; analysis of the experience of organizing the educational process of the disciplines in the course " Life Safety " and disciplines of professional training of institutions of higher education; analysis of the legislative and normative base in life safety and civil protection; analysis of statistical data.

Results. The ways of improving the formation of a life safety culture in the educational process of institutions of higher education are considered.

Originality. The pedagogical conditions and specificity of the use of teaching methods in the process of formation of the culture of life safety in higher education institutions are substantiated.

Conclusion. The formation of a life safety culture is one of the main components of a healthy lifestyle system, a culture of life safety and the formation of a healthy lifestyle must be considered in one indivisible context. It is important that ensuring the safety of life has become a priority goal and an internal need, as each person separately, and society, civilization in general. When planning the education of a culture of safety, the selection of teaching methods should be oriented towards forming the responsibility of the individual for their actions, taking into account the peculiarities of approaches, methods, techniques, means of teaching each such discipline and foreseeing an integrated formation of a culture of security.

Key words. Culture of safety, risk, safety of life, responsibility, a healthy lifestyle, dangerous factors of life, the value of health.

References

1. Safety of life (provision of social, technogenic and natural safety): tutorial / V.V. Begun, I.M. Naumenko - K., 2004 - p.328.
2. K. M. Gorbunova, N. M. Sirenko Comprehensive application of methods of learning. / KM Gorbunova // Materials of the Ukrainian Student Scientific-Methodical Conference "Methods of teaching technical subjects", Kharkiv - 2006 - p. 56-64.
3. Petrov I.V. Peculiarities of protection of the population from dangerous chemical substances of industrial origin / I.V.Petrov // Culture of safety - a pledge of sustainable development of society: materials of the All-Ukrainian scientific and methodical conference, National University of Shipbuilding named after. Admiral Makarov, Mykolayiv, 2013. - Nikolaev, 2013. - p. 182-187.
4. Boychenko T. Y. Health preserving competence as a key in the education of Ukraine / T. E. Boychenko // Fundamentals of Health and Physical Culture. - 2008. - No. 11-12. - p. 6-7.
5. Izotov V.I. Formation of students of the culture of professional security / VI I. Izotov, I. Petrov // Culture of safety in education for sustainable development: materials of the All-Ukrainian scientific and methodological seminar (state and prospects), National University of Shipbuilding . Admiral Makarov, Mykolayiv, 2016. - Nikolayev, 2016. - p. 94.
6. Litvinchuk SB Modeling the content and updating of training objectives for technical disciplines in higher education / S. B. Litvinchuk // Psychology and pedagogy at the present stage of development of sciences: topical issues of theory and practice: materials of the international

scientific and practical conference, 15- December 16, 2017, Odessa, NGO "Southern Foundation of Pedagogy", 2017. - Odessa, 2017. - p. 95-98.

7. Gorbunova K. M. Modern technical means of teaching in the process of teaching general-technical disciplines / K. M. Gorbunova, A. V. Ryabokon // Collection of abstracts of the Black Sea regional scientific-practical conference of the faculty. - Nikolaev, 2009. - p. 67-72.

8. Velikhovskaya A. Organization of students' research activity in the teaching of natural sciences and mathematics in the environment of Vicki / Alla Velichovskaya // Scientific Bulletin of the Mykolaiv State University named after V.O. Sukhomlynsky: a collection of scientific works. - Mykolayiv: V.U. Sukhomlynsky State University of Ukraine, 2012. - Issue 1.38: Pedagogical Education as a Condition for Sustainable Development of Society: Technological Aspect. - T. 1. - p. 97-102. - (Pedagogical sciences).

9. Yablunovskaya K. O. Pedagogical training of engineer pedagogues in the agrarian sector / K. O. Yablunovskaya // Actual problems of technological and professional education: materials of the international. science-practice Confer., Glukhov city, May 22-23, 2018. - Glukhiv: Glukhiv NPPU them. O. Dovzhenko, 2018. - p. 152-154.